

Melanthon,

Oratio.

XVII, 503.

402
(de Virtute Philosophiae)

ORATIO
PHILIPPI MELANTHO-
NIS PRONVNCIATA
cum decerneretur gradus Ma-
gisterij quibusdam doctis
& honestis iuue-
nibus.

An. M. D. XXXVI.

XVII 503

3.
ORATIO PHILIPPI ME-
lanthonis pronunciata, cum decerne-
retur gradus Magisterij, qui-
busdam doctis & honestis
iuuenibus.

S P E R O M O R E S M E O S
ita vobis omnibus inspectos & no-
tos esse, vt facile persuadere possim,
me non impudentia aut fiducia ingenij,
aut πολυπραγμοσύνη aliqua has mihi di-
cendi partes iterum sumpsisse. Nam
cum mandaret eas mihi vir optimus la-
cobus Milichius, Decanus Collegij no-
stri, qui propter egregiam virtutem, ac
studiorum & plurimorum officiorum
societatem, mihi carissimus est, moue-
bar quadam officij ratione, vt morem
gerendum esse amici voluntati existi-
marem. Neq; ego sum adeo Suffenus,
aut ridicule mihi placeo, vt ignorem
ple rosq; alios in hac schola esse, & natu-
ra magis idoneos, & doctrina melius
instructos ad dicendum, quam ego
sum, quibus profecto laudem ingenij
& eruditionis largiter tribuo. Sed no-
lui uideri morosior in recusando, cum
hanc operam a me homo amicissimus
flagitas

flagitaret. Verum nolo vti longiore excusatione. Nam opinior mores meos satis probatos vobis esse. Et hæc sunt præcipue ex eo genere, in quo valet versiculus, τὸ πρὸς ἔσθ' ὁ πειθῶν τὸ λέγοντος, ὁ ὑ λόγος, qui ait, mores dicentis persuadere non orationem. Est autem optimo consilio institutum, vt in his pompis, aut de studijs, aut de laude virtutum dicatur. Quare vt argumentum conueniens, huic loco afferrem & aliquid de dignitate & vtilitate harum artium, quas Philosophia profitetur, dicerem, institui orationem, in qua ostenderem Ecclesiæ opus esse liberali eruditione, & non tantum cognitione grammatices, sed etiam aliarum multarum artium, & Philosophiæ scientia. Quod cum ita esse statuemus, etsi aliæ causæ ad dicendum inuitant, tamen bonæ mentes in hunc finem præcipue, & acerrime intueri debent, vt studia adiuuandam & ornandam Ecclesiam referant. nihil enim bonis dulcius Ecclesiæ nomine, nihil ea carius esse debet. Hæc causa maxime hortari, & excitare nos debet, vt summa contentione ani-

A ij morum

morum expetamus perfectam doctrinam, ex qua ad rempub. & ad Ecclesiam utilitas aliqua peruenire possit. Nec vero nobis præceptoribus dignior est oratio de vlla re alia, nec bonis & studiosis quicquid utilius est, quam animo finem, & quasi metam honestissimi cursus prospicere, ad quam referre sua studia debent.

Ad hæc artium ipsarum dignitas & vis non alibi magis conspici potest, quam si videamus, quantum opus sit illis in Ecclesia, quantis tenebris obruat inscitia religionem, quantam vastitatem, quam horribiles dissipationes Ecclesiarum, quantam barbariam, & confusionem totius humani generis pariat, Hæc si quis considerabit, ita demum existimare poterit, quanta sit artium ac doctrinæ vtilitas & magnitudo.

Etsi autem nulla oratio par tantis rebus excogitari potest, tamen cum ab imperitis sæpe ferantur de hac re prauæ opiniones, adolescentes monendi & præmuniendi sunt, quod quanquam in scholis fit a præceptoribus quotidie, tamen oratio, quæ hoc loco habetur publico

blico nomine plus autoritatis habere debet. Est enim omnium doctissimorum virorum in hoc confessu communis sententia, quam contemnere profecto fuerit arrogantissimum. Quare cum & necessaria reipub. & vobis salutaria dicam, & hæc mea vox communem omnium vobis sententiam exponat, peto ut me pro vestra humanitate diligenter audiatis & admoniti non tantum sicut Vlyssis focij Sirenas obstructis auribus præteruecti sunt, ita vos eorum inepta iudicia, qui non putant Ecclesiæ admodum opus esse liberali eruditione fugiatis. Sed illos ipsos tanquam teterrimas pestes & dira portenta execremini. Deinde acuat & excitet discendi curam, quod studia vestra ad Ecclesiam, ad rempub. pertinent, nec tantum ex illis priuata utilitas & voluptas petitur.

Primum enim omnino ilias malorum est inerudita theologia. Est enim confusanea doctrina, in qua magnæ res non explicantur diserte, miscentur ea que oportebat seiungi, rursus illa quæ natura coniungi postulat, distrahuntur,

A

iiij

Sæpe

Sæpe pugnantia dicuntur, vicina arripiuntur pro veris ac proprijs. Postremo tota doctrina monstrosa est, & similis illi picturæ apud Horatium, Humano capiti ceruicem pictor equinam lungere si velit, & varias inducere plumas. Nihil in ea cohæret, non initia, non progressiones, non exitus cerni possunt. Talis doctrina non potest non gignere infinitos errores, infinitam dissipationem, quia in tanta confusione alius aliud intelligit, & dum suum quisquæ somnium defendit, existunt certamina, & dissensiones. Interim conscientia relinquuntur ambigentes. Et quia nulla Erinnyes vehementius cruciant animum, quam hæc dubitatio de religione, tandem odio quodam abiicitur vniuersa religio, & fiunt mentes prophanae & Epicureae.

Cum igitur tantum habeat mali inerudita Theologia, facile iudicari potest, Ecclesiae opus esse multis magnis artibus. Nam ad iudicandum, & ad recte & dilucide explicandas res intricatas & obscuras, non satis est nosse hæc vulgaria præcepta grammatices, & diale-

& dialecticæ, sed opus est multiplici doctrina. Multa enim assumenda sunt ex Physicis, multa ex Philosophia morali conferenda sunt ad doctrinam Christianam.

Deinde duæ res sunt, ad quas comparandas opus est magna & varia doctrina, & longa exercitatione in multis artibus, videlicet methodus & forma orationis. Nemo enim fieri artifex methodi potest, nisi bene & rite assuefactus in philosophia, & quidem in hoc vno genere philosophiæ, quod alienum est a Sophistica, quod veritatem ordine, & recta via inquirit & patefacit. Qui in eo studio bene assuefacti sibi parauerunt, reuocandi omnia ad methodum, quæ intelligere aut tradere alijs cupiunt, hi norunt etiam in disputationibus religionis informare methodos, euoluere intricata, dissipata contrahere, obscuris & ambiguis addere lumen.

Magna & copiosa doctrina ad alteram rem, scilicet ad formandam orationem opus est, vt norunt omnes vel mediocriter versati in literis, Sed

A iij vt

vt hanc ^{ἔξω} methodi informandæ no-
bis comparemus, non minore studio
opus est. Nec potest hæc contingere
re ijs, qui non assuefiunt in pluribus
philosophiæ partibus, in quibus qui
non exercentur, etiamsi attigerunt dia-
lecticam, tamen tantum vmbra[m] quan-
dam methodi consequuntur. Nec
alii sæpius viciosa & Sophistica colli-
gunt, quam isti. Cumq[ue] se artifices me-
thodi esse putent, tamen via deerrant,
& sunt vt Homericis verbo vtar,
ἑλαόσκοποι. Porro non tantum pro-
pter methodum, seu vt Plato vocat,
ἀνάγκη λογιστικῆ, opus est phi-
losophia, Sed vt ante dixi, etiam multa
assumenda sunt Theologo, ex Phy-
sicis, vbi ea est singularum partium ra-
tio, vt his, qui solidam doctrinam ex-
petunt, non satis sit pauca quædam ex-
cerpere, sed ars integrâ, quantum fie-
ri potest, cognoscenda est. Magno
instrumento destitutus est Theologus
qui nescit illas eruditissimas disputatio-
nes, de anima, de sensibus, de causis
appetitionum, & affectuum, de noti-
cia, de voluntate, Et arroganter fa-
ciet,

ciet, qui se profitetur dialecticum, si
nescit illas causarum partitiones, quæ
traduntur tantum in Physicis, & in-
telligi non possunt nisi a Physicis. Om-
nino est orbis quidam artium, quo
inter se deuinctæ copulatæq; sunt om-
nes, vt ad singulas percipiendas, multa
ex alijs assumi oporteat. Quare Ec-
clesiæ opus est toto illo doctrinarum
orbe.

Non opinor quenq; adeo, insul-
sum esse, vt non animaduertat, eos
qui instructi sunt Philosophia morali,
multas partes doctrinæ Christianæ fœ-
licius tractare posse. Nam cum multa
sint similia, de legibus, deq; politicis
moribus, contractibus, & multis vitæ
officijs, adiuuamur, non solum ordine,
ac methodo in Philosophia, sed etiam
rebus ipsis diligenter perceptis. Et si
qua sunt dissimilia, multum lucis adfert
collatio. Porro vt claudus pilam te-
net, ita Philosophiam moralem tra-
ctat is, quem Physica destituunt. Iam
historiæ, temporum exacta supputa-
tio, requirunt Mathematicen. Sed
& hæc pars cum Physicis coniungen-
da est.

A v da est.

da est. Inde enim velut ex fonte plera-
q; in Physicis oriuntur. Et barbaries
quædam est, vt nihil aliud dicam, con-
temnere illas pulcherrimas artes, de
motibus syderum, quæ nobis annos, &
temporum discrimina conficiunt, &
multas res maximas venturas denun-
ciant, nosq; vtiliter monent.

Nec ego ignoro aliud doctrinæ ge-
nusse Philosophiam, aliud Theolo-
giam. Nec ego illa ita misceri volo, vt
confundit multa iura coquus, sed ad-
iuuari Theologum volo in œconomia
methodi. Multa etiam mutuari eum ex
Philosophia necesse erit. Si quis huic
orationi non habet fidem, is consideret
indoctorum Theologiam, & apud se
reputet, an expedire existimet orbi ter-
rarum talem confusaneam, Sophistic-
cam, ambiguam Theologiam inuehi
in Ecclesiam. Et indoctos voco non so-
lum rudes literarum, vt sunt Anabap-
tistæ, sed etiam illos ineptos, qui cum
magnifice declamitent, tamen certi ni-
hil dicunt, & quia ad methodum non
sunt assuefacti, & quia fontes rerum
non satis tenent, propterea quia cum
in Phi

in Philosophia non sint instituti, non
satis videant, aut quid Theologia pro-
fiteatur, aut quatenus cum Philosophia
consentiat.

Nihil opus est hic veteres illos re-
censere, qui doctrinam Christianam
insulsissimis argutijs penitus obrue-
runt. Eruditam Philosophiam re-
quiro, non illas cauillationes, quibus
nullæ res subsunt. Ideo dixi vnum
quoddam Philosophiæ genus eligend-
um esse, quod quam minimum ha-
beat Sophisticæ, & iustam methodum
retinet. Talis est Aristotelis doctrina.
Sed huic tamen aliunde addenda est,
illa præstantissima Philosophiæ pars, de
motibus cœlestibus. Nam reliquæ
sectæ plenæ sunt Sophisticæ & absur-
darum & falsarum opinionum, quæ
etiam moribus nocent. Nam illæ hy-
perbolæ Stoicorum sunt omnino So-
phisticæ, bonam valetudinem, opes,
& similia non esse bona. Commen-
titia est & ἀπάθεια. Falsa & pernicio-
sa opinio de fato. Epicurus non Philo-
sophatur, sed scurratur, cum affirmat
omnia casu extitisse, tollit primam cau-
sam,

sam, & dissentit in totum a vera physico-
sicorum doctrina. Fugienda est & Aca-
demia, quæ non seruat methodum, &
sumit sibi licentiam immoderatam omnia
euertendi, quod qui facere student,
hos necesse est multa Sophistice colligere.
Quandò is qui ducem Aristotelem
præcipue sequitur, & vnã quandam
simplicem ac minime Sophisticam doctrinam
expetit, interdum & ab alijs
autoribus sumere aliquid potest. Vt
enim musæ cum cantu certassent cum
Sirenibus, easq; vicissent, ex pennis earum
coronas sibi fecerunt, ita & in se-
ctis, etsi vna maxime probanda est, ta-
men interdum ex alijs aliquid veri de-
cerpamus, quo nostra sententiã ornetur.

Sed de genere Philosophiæ &
sectarum discrimine alias dicendum
erit. Mihi ad mores etiam conducere
videtur, eligere sectam, quæ studium
habeat, non rixandi, sed inquirendæ
veritatis, deinde quæ amet moderatas
opiniones, non captet plausus indoctorum,
præstigijs disputationum & absur-
dis sententijs. Harum rerum consuetudo
pessima est, & qui eam ad sacras li-
teras ad-

teras afferunt, sibi vero ingentes pro-
cellas cient. At hæc simplex philoso-
phia, de qua dico, primum hoc studi-
um habet, ne quid affirmet sine demon-
stratione, ita facile effuget absurdas
opinionem, quia hæ non habent demon-
strationes, sed tantum præstigijs So-
phisticis defendentur.

Postremo in vniuersum propter
hanc causam etiam conducit Ecclesiæ
eruditio, quia indocti sunt & audacio-
res & negligentiores. Doctrina fre-
num iniicit, & ad diligentiam assuefa-
cit. Multa enim eruditio in mentem ve-
niunt, quæ sunt vicina illi causæ, de qua
est pronuntiandum, vident, quæ facile sic
labi ac decipi, & in alijs artibus assuefa-
cti sunt ad quærendos fontes negotio-
rum ad explicanda illa quæ videntur
obstare. Et abeunt studia in mores, qua-
re hæc ipsa diligentia, quæ in inquisiti-
one ponitur, gignit modestiam. Porro
audacia cū negligentia coniuncta, quan-
tum afferat periculi, omnium ætatum
exempla, in omnibus ciuitatibus & in
ipsa ecclesia ostendunt, quæ ab indoctis
temere ruentibus, & antea sæpe dilace-
rata est,

rata est & hoc tempore crudeliter dilaceratur.

Itaque vos optimi auditores primum adhortor, ut cogitetis studia vestra vere ad rempub. & Ecclesiam pertinere. Nam doctrinae puritas & concordia, salutem & concordiam hominum, ac praecipue Ecclesiae conseruat. Deinde vos propter gloriam Dei, quam anteferre omnibus rebus debemus, deinde propter Ecclesiae salutem, quae nobis debet esse charissima, obtestor, ut has optimas disciplinas, quas Philosophia continet, conseruandas esse statuatis, & in eas maiore studio incumbatis ut solidam doctrinam vobis, & vtilem humano generi comparetis. Epaminondas interrogatus quid ei in vita iucundissimum accidisset: respondit, Inde se maximam voluptatem coepisse, quod viuus parentibus liberasset seruitute patriam, victis ingenti praelio Lacedaemoniis. Testatus est enim utrunque sibi maximam voluptatem attulisse, patriae salutem, & parentum laeticiam, quam illis attulisset filij victoris virtus & gloria. Utinam sic erga Ecclesiam affecti
simus

simus, vt hanc summam voluptatem
ducamus, videre florentem & tranquil
lam Ecclesiam, quæ verius est patria,
quam illud solum, illi penates, qui nos ex
ceperunt nascentes, & præstare, vt Ec
clesia, hoc est, coelestes angeli, & vniuer
sus coetus piorum, quem vt parentes ve
rerè & amare decet, ex nostris benefa
ctis solidam voluptatem capiant. Econ
tra nullos cruciatus acerbiores esse sta
tuamus, quam videre Ecclesiam dissi
patam, & quidem nostris cupiditatibus
coniectos angelos & coetum piorum in lu
ctum ac dolorem. Non dico hic de præ
mijs, decet enim nos virtute ipsa moue
ri, debent apud nos valere Ecclesiae car
itas, & ratio officij, quod Deo debetur.
Sed tamen non defutura sunt etiam præ
mia recte discipulis. Deus enim inquit.
Glorificantes me glorificabo. Et si su
mus Christiani, hac spe officium nostrum
facere debemus, vt sentiamus nos Deo
curæ esse, ne egeamus nos & liberi no
stri. Imo scitote nostra causa, non ty
rannorum, non eorum qui pia studia
oderunt, hanc totam rerum naturam
a Deo conseruari, solem oriri, efficere
temporum vicissitudines, vt agri fiant
foecunda

fœcundi. Recte hoc Stoici, Omnia
esse Dei. Philosophos autem esse ami-
cos Dei, quare omnia etiam sunt Phi-
losophorum. Itaq; ingenti animo hæc
studia literarum colamus, & defendam-
us, & in hac statione diuinitus coi-
locatos nos esse iudicemus, eamq;
ob causam & maiore cura fa-
ciamus officium, & nostri
laboris præmia a Deo
expectemus.
Dixi.

40

nia
nis
nia
ec
a
le

29 4254

ULB Halle

3

003 895 343

m.c.

PH
ZH

